

**วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูที่ปรากฏ
ในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น**
**Comparative Analysis of Asurindarāhū as It Appears
in the Tipiṭaka with other Scriptures**

¹คุณฐชัย ธนทวีพันธุ์กุล, ²พระเมธีวราญาณ (สายเพชร หงษ์แพงจิตร์)

และ ³พระมหาจีรวัฒน์ กนตวณโณ

¹Canatchai Thanatavipankoon, ²Phra Methivorayan (Saipetch Hongpangjit),
and ³Phramaha Jeerawat Kantavanno

^{1,2,3}คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

¹Corresponding Author's Email: 9tipitakastudies@gmail.com

Received: April 16, 2026; **Revised:** August 19, 2026; **Accepted:** August 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น 2) เพื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น 3) เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ภาคสนาม โดยรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา รวมถึงหนังสือ บทความ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัย และการวิจัยภาคสนามโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาและพระไตรปิฎก และ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านดาราศาสตร์ และโหราศาสตร์ แล้วทำการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและประมวลผลข้อมูล จากเอกสารที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า 1) อสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น มี 3 ศาสตร์สำคัญ ได้แก่ พุทธศาสตร์ ดาราศาสตร์และโหราศาสตร์ โดยพุทธศาสตร์ มองอสุรินทราหูเป็น "บุคลาธิษฐานและเครื่องเตือนสติ" เน้นการใช้พุทธานุภาพและปัญญาเพื่อขจัดความทุกข์ออกจากใจ ดาราศาสตร์ มองอสุรินทราหูเป็น "ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ" ที่ไม่มีตัวตนจริง แต่เป็นจุดตัดของวงโคจรระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ซึ่งอธิบายการเกิดอุปราคา ด้วยหลักการวิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์ได้ โหราศาสตร์ มองพระราหู (8) เป็น "ดาวบาปเคราะห์ล่องหน" ที่เป็นสัญลักษณ์ของความลุ่มหลง วิกฤตกรรม และความเปลี่ยนแปลง โดยเชื่อว่าการเคลื่อนที่ของพระราหู (8) มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและดวงชะตาชีวิตของมนุษย์ 2) จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูทั้ง 3 ศาสตร์ พุทธศาสตร์ ดาราศาสตร์และโหราศาสตร์ พบว่ามีมุมมองอสุรินทราหูที่ต่างกัน โดยพุทธศาสตร์มุ่งเน้นการหลุดพ้นทางจิต ดาราศาสตร์อธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ขณะที่โหราศาสตร์สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาลและโชคชะตา 3) จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูทั้ง 3 ศาสตร์นั้น จะมีรากฐานที่แตกต่างกัน แต่มีจุดร่วมสำคัญ คือ การเผชิญอุปสรรคและการปรับตัวของมนุษย์ โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งด้านความจริง (วิทยาศาสตร์) ด้านความเชื่อ (โหราศาสตร์) และด้านการพัฒนาปัญญา (พระพุทธศาสนา) ด้วยการพัฒนาจิตใจหลุดพ้นจากมลทินหรือกิเลสจนสามารถทำให้เกิดปัญญาเพื่อการหลุดพ้น

คำสำคัญ: อสุรินทราหู; พระไตรปิฎก; ดาราศาสตร์; โหราศาสตร์

Abstract

This research article has three objectives: 1) to study Asurindarāhū as depicted in the Tipiṭaka and other canonical texts; 2) to conduct a comparative analysis of Asurindarāhū as portrayed in the Tipiṭaka and other canonical texts; and 3) to present the findings of the comparative analysis of Asurindarāhū across the Tipiṭaka and other canonical texts. This study is qualitative research / field-work research. Data were collected from the Tipiṭaka, Atthakatha (commentaries), as well as books, articles, dissertations, research works. field-work research was conducted using semi-structured in-depth interviews with two key informant groups: 1) experts specializing in Buddhism and the Tipiṭaka, and 2) experts specializing in other canonical disciplines. The data obtained from documentary sources and interviews were then subjected to comparative analysis and synthesis. The research findings revealed that: 1) Asurindarāhū appears across three major disciplines Buddhism, Astronomy, and Astrology. Buddhism views Asurindarāhū as a "personification and a reminder", emphasizing the use of the Buddha's power and wisdom to eliminate suffering from the mind. Astronomy views Eclipse or Rāhū as a "natural phenomenon" with no physical existence, but rather as an orbital intersection point (the Rāhū Point) among the Earth, the Sun, and the Moon, explaining eclipses through scientifically verifiable principles. Astrology views Rāhū (8) as an "invisible malefic planet" symbolizing delusion, karmic retribution, and uncertainty, and holds that Rāhū's movement exerts influence over change and human destiny. 2) A comparative analysis of Asurindarāhū across all three disciplines Buddhism, Astronomy, and Astrology reveals distinctly different perspectives: Buddhism focuses on mental liberation, Astronomy explains natural phenomena, while Astrology reflects the relationship between humanity, the cosmos, and fate. 3) Although the three disciplines rest on different foundations, they share a significant common ground: the confrontation with obstacles and human adaptation. Their insights can be applied in complementary ways in the domain of truth (science), belief (astrology), and the cultivation of wisdom (Buddhism) through the mental development that purifies the mind of defilements (kilesa) and ultimately gives rise to Wisdom for liberation.

Keywords: Asurindarāhū; Tipiṭaka; Astronomy; Astrology

บทนำ

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสูรอินทราหุที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น โดยคำว่า “คัมภีร์ศาสตร์อื่น” นั้น หมายถึง ศาสตร์ด้านดาราศาสตร์และศาสตร์ด้านโหราศาสตร์ โดยความเชื่อเรื่อง “ราหู” นั้นนับเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนา ฝังรากลึกในสังคมตะวันออกมาอย่างช้านาน โดยมีจุดกำเนิดมาจากคัมภีร์พระเวทและปุราณะของอินเดียโบราณ ซึ่งอธิบายราหูในฐานะอสูรผู้ทำให้เกิดสุริยคราสและจันทรคราส (วิสุทธิ์ ภิญโรวานิชตะ, 2538) อารยธรรมอินเดียโบราณ ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ชนชาติอริยกะ หรืออินเดียอิหร่านที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในลุ่มแม่น้ำสินธุ มีการนับถือเทพเจ้าและปรากฏคัมภีร์สำคัญคือคัมภีร์พระเวท เป็นคัมภีร์ทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ของพวกอารยันแต่เดิมนับถือธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ท้องฟ้า ลม และไฟ ต่อมามีการบัญญัติให้เหล่าปวงเทพมีหน้าที่เกิดขึ้น แล้วเกิดมีเทพเจ้าผู้เป็นใหญ่ มีอำนาจและฤทธาณาภาพแตกต่างกันออกไป โดยตั้งชื่อตามสิ่งที่เป็นธรรมชาตินั้นๆ ดังที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระเวท ๆ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2539) พวกอริยกะเคารพนับถือ เทพพระอินทร์ พระสวามีตรี พระวรุณและพระยม (พระสวามีตรี คือ ดวงอาทิตย์) (วันวิสาข์ ธรรมานนท์, 2563) และเทพพระอินทร์นั้น ถือว่ามีฤทธิ์และอำนาจมาก เป็นผู้กำหนดชีวิตและความเป็นไป ตามหลักอิทธิพลของคัมภีร์พระเวทและจะแพร่หลายในหมู่ชนชั้นพราหมณ์ โดยประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ คือ 1) ศึกษา (วิธีออกเสียงคำในพระเวทให้ถูกต้อง) 2) ไวยากรณ์ 3) ฉันท 4) โยติษ (ดาราศาสตร์) 5) นิรุกติ (ประวัติและความหมายของคำ) และ

6) กัลปะ (วิธีประกอบพิธีกรรม) และเพื่อช่วยในการออกเสียง เข้าใจภาษาและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ถูกต้อง รวมเรียกว่า เวทาศ (Majumdar, 1977)

ในบริบทสังคมไทย ความเชื่อเรื่อง “ราหู” มักถูกนำไปเชื่อมโยงกับเรื่องโชคลาง วิชากรรมและการสะเดาะเคราะห์ ซึ่งในบางครั้งก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจนกลายเป็นความมึนงง สภาพปัญหาที่สำคัญคือ การขาดการบูรณาการความรู้ระหว่าง “ความเชื่อเชิงสัญลักษณ์” กับ “ความจริงทางวิทยาศาสตร์” และ “หลักธรรมในพุทธศาสนา” ทำให้สังคมเกิดความสับสนในการวางตัวระหว่างความศรัทธากับการใช้ปัญญา จนละเลยปัญญาที่ซ่อนอยู่ในหลักธรรมคำสอน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

การศึกษาครั้งนี้ตั้งอยู่บนหลักการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ โดยนำข้อมูลจาก 3 ศาสตร์สำคัญมาพิจารณา ได้แก่ 1) หลักพุทธศาสตร์ ใช้แนวคิดบุคคลาธิฐานในการตีความเรื่องราวของอสุรินทราหูในพระไตรปิฎกและอรรถกถา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ส.ส. (ไทย); 15/90/96, ส.ส.อ. (ไทย); 1/90/169, ส.ส. (ไทย); 15/90/97, ส.ส.อ. (ไทย); 1/91/169) โดยมองว่าอสุรินทราหูเป็นสัญลักษณ์ของ “อุปกิเลส 16” และ “อวิชชา” คือสิ่งที่เข้ามาห่อหุ้ม บดบังความสว่างของจิต ทำให้ปัญญาไม่สามารถเกิดขึ้นได้ การที่จันทิมเทวบุตรและสุริยเทวบุตรระลึกถึงพระพุทธเจ้า (กรมศิลปากร, 2526) จึงรอดพ้นได้นั้น เปรียบได้กับการที่พุทธศาสนิกชนใช้พุทธานุสติและวิปัสสนาปัญญา เป็นเครื่องมือกำจัดความมืดบอดในใจ 2) ดาราศาสตร์ ใช้ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ และหลักฟิสิกส์ในการอธิบายปรากฏการณ์อุปราคา จันทรุปราคาและสุริยุปราคา ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ โลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์โคจรมาอยู่ในแนวเดียวกัน ทำให้เงาของโลกหรือดวงจันทร์ไปบดบังอีกดวงหนึ่ง (นิพนธ์ ทรายเพชร, 2554) จุดที่ระนาบวงโคจรของดวงจันทร์ตัดกับระนาบวงโคจรของโลกเรียกว่า “ราหู” และ “เกตุ” ในทางดาราศาสตร์สากล 3) โหราศาสตร์ ใช้แนวคิดเรื่องดาวพระเคราะห์ ที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อสรรพสิ่งบนโลก โดยมองว่าราหู (8) เป็นดาวพระเคราะห์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เป็นพระเคราะห์ที่ทรงพลังยิ่งในดวงชะตากำเนิดและการโคจรเคลื่อนที่ในกลุ่มดาวจักรราศี การพยากรณ์ส่งผลในทางลุ่มหลง มัวเมา วิชากรรมและโชคลาง การเปลี่ยนแปลงฉับพลัน ในดวงชะตาบุคคลและดวงชะตาบ้านเมืองสังคม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์เนื้อหาสาระสำคัญจาก จันทิมสูตรและสุริยสูตร ปรากฏในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค (คาถา) ซึ่งอสุรินทราหูปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ส.ส. (ไทย); 15/90/96, ส.ส.อ. (ไทย); 1/90/169, ส.ส. (ไทย); 15/90/97, ส.ส.อ. (ไทย); 1/91/169) รวมถึงคัมภีร์ชั้นหลัง อาทิ ไตรภูมิิกถา โลกทิปการและอนาคตวงศ์ เป็นต้น เพื่อศึกษาแนวคิดและมุมมองเรื่องอสุรินทราหูในทางพุทธศาสนา เปรียบเทียบกับคัมภีร์ทางโหราศาสตร์และหลักการทางดาราศาสตร์ โดยอาศัยพื้นที่วิจัยเชิงสังคมที่มีความเชื่อเรื่องการเคารพบูชาพระราหู (8) อย่างแพร่หลายในหลายมิติ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและนำเสนอแนวทางการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่า อสุรินทราหูผู้มีฤทธิ์และอำนาจรวมทั้งอิทธิฤทธิ์ที่แรงกล้าเพียงใด ในที่สุดได้เกิดศรัทธาและน้อมรับพุทธบารมีเป็นสรณะ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากพุทธศาสตร์มาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับมุมมองของศาสตร์อื่น โดยผู้วิจัยใช้แนวคิด “การเรียนรู้ข้ามศาสตร์” เป็นแกนหลักในการบูรณาการความรู้ และนอกจากนี้ยังใช้ทฤษฎีการวิจัยข้ามศาสตร์ของ (Repko & Szostak, 2020) ที่เน้นกระบวนการตั้งแต่การสร้างฐานความรู้ การตีความไปจนถึงการเปลี่ยนผ่านมุมมองและองค์ความรู้การประยุกต์ใช้เพื่อการรับรู้และเข้าใจ นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา

จากเหตุและผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบอสุรินทราหูในพระไตรปิฎกกับทฤษฎีทางดาราศาสตร์และคัมภีร์โหราศาสตร์ การบูรณาการองค์ความรู้จาก 3 ศาสตร์ ที่มีแนวคิดและมุมมองที่แตกต่างกัน (ศาสนา, ความจริง, ความเชื่อ) ให้กลายเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการดำเนินชีวิตในโลกยุคปัจจุบัน โดยหวังว่าผลการศึกษาจะช่วยยกระดับความเข้าใจของพุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปให้มีความเข้าใจปรากฏการณ์อุปราคา (อสุรินทราหู) เปลี่ยนมุมมองของความคิดหรือการอ่อนวอนขอโชคลาภ แต่เป็นการมองคุณค่าของการพัฒนาปัญญา ด้วยการพัฒนาจิตใจหลุดพ้นจาก “อวิชชา” มลทินหรือกิเลส จนสามารถเกิด “ปัญญา” ดังพุทธพจน์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสกล่าวว่า “ปัญญา โลกสมิ ปชฺโชโต” ความว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ส.ส. (ไทย); 15/80/85)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ศาสตร์อื่น
2. เพื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น
3. เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field-Work Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) และอรรถกถา รวมถึงหนังสือ บทความ งานวิจัยและดุชนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเป็นเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยเน้นการศึกษาจันทิมสูตรและสุริยสูตรเป็นหลัก ตลอดจนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอสุรินทราหูที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวคิดทฤษฎีอุปราคาทางดาราศาสตร์และอิทธิพลของพระราหู (8) ทางคัมภีร์โหราศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field-Work Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมุมมองจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 18 รูป/คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 10 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดาราศาสตร์และโหราศาสตร์ จำนวน 8 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย การรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 รูป/คน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์งานวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎก รวมถึงเชื่อมโยงกับแนวคิดทางดาราศาสตร์และโหราศาสตร์

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยโดยการเรียบเรียงข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) พร้อมนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการอธิบายเชิงวิชาการ โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม เพื่อให้เห็นภาพรวมขององค์ความรู้เกี่ยวกับอสุรินทราหูในบริบทพระพุทธศาสนาและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ศาสตร์อื่น สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ศาสตร์อื่น ผลการวิจัยพบว่า อสุรินทราหูได้รับการอธิบายผ่านศาสตร์สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ พุทธศาสตร์ ดาราศาสตร์และโหราศาสตร์ ซึ่งมีกรอบการอธิบายแตกต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์กันในด้านปรากฏการณ์ธรรมชาติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พุทธศาสตร์ (พระไตรปิฎก) อสุรินทราหูปรากฏในจันทิมสูตรและสุริยสูตร ในฐานะจอมอสูรผู้มีฤทธิ์มาก สามารถบดบังดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ได้ การนำเสนออสุรินทราหูในลักษณะดังกล่าวเป็นบุคลาธิษฐาน กล่าวคือ ใช้บุคคลหรือสิ่งมีชีวิตเป็นตัวแทนในการอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ โดยจันทิมเทพบุตรและสุริยเทพบุตร ระลึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าและขอให้พระองค์เป็นสรณะว่า “ขอพระองค์เป็นสรณะแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ส.ส. (ไทย); 15/90-91/96-97) ในเชิงธรรม อสุรินทราหูอาจใช้เป็นภาพแทนของสภาวะที่กิเลส ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ เข้าครอบงำจิตและบดบังปัญญา เปรียบได้กับการบดบังของอุปราคา อย่างไรก็ตาม เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพุทธานุภาพ อสุรินทราหูจึงปลดปล่อยจันทิมเทพบุตรและสุริยเทพบุตร และเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาในเวลาต่อมา สะท้อนแนวคิดเรื่องการคลี่คลายความมืดมนทางจิตด้วย สติและปัญญา ซึ่งคำว่า “สติ” ในพระพุทธศาสนาหมายถึงความระลึกได้และความรู้ตัว เป็นธรรมสำคัญในการเจริญวิปัสสนา โดยมีสติปัฏฐาน 4 ได้แก่ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ม.อ. (ไทย); 10/150-151/191-194) การเจริญสติอย่างต่อเนื่องช่วยให้ผู้ปฏิบัติรู้เท่าทันกายและจิตตามความเป็นจริง และนำไปสู่การพัฒนาปัญญา คำว่า “ปัญญา” ในพระพุทธศาสนาหมายถึงความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริง และได้รับการยกย่องว่าเป็นรัตนอันประเสริฐ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ส.ส. (ไทย); 15/51-52/67-68) ปัญญาในระดับสูงนำไปสู่ความเข้าใจใน ไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขังและอนัตตา โดยการพัฒนาปัญญาประกอบด้วย สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการศึกษาและการฟัง จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการใคร่ครวญ และภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติภาวนา ดังนั้น ในกรอบพุทธศาสตร์ อสุรินทราหูมิได้มีความหมายเฉพาะในฐานะตัวละครหรือผู้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์บดบังดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เท่านั้น แต่ยังสามารถตีความในเชิงธรรมได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่บดบังจิตและปัญญา ขณะที่พุทธานุภาพ สติ และปัญญาเป็นกระบวนการนำไปสู่การคลี่คลายและพ้นจากความครอบงำดังกล่าว

2. ดาราศาสตร์ อสุรินทราหูไม่ได้มีตัวตนจริง แต่หมายถึง จุดโหนด คือจุดตัด 2 จุดระหว่างระนาบวงโคจรของดวงจันทร์กับระนาบสุริยวิถี (วงโคจรรอบโลก) ได้แก่ จุดโหนดขึ้น (ราหู) และ จุดโหนดลง (เกตุ) ซึ่งเป็นตำแหน่งสำคัญที่ดวงอาทิตย์ โลกและดวงจันทร์เรียงตัวในแนวระนาบเดียวกัน ทำให้เกิดปรากฏการณ์อุปราคา การอธิบายนี้ตั้งอยู่บนหลักวิทยาศาสตร์ (พระณัฐภัทร กิจจกาโร, 2567) และคณิตศาสตร์ (Ajram, 1992)

3. โหราศาสตร์ อสุรินทราหูถูกอธิบายในฐานะ “ดาวเคราะห์เงา” (ณัฐฐาฐิตา มากมูล, 2567) (Shadow Planet) หรือพระราหู (8) มีอิทธิพลต่อดวงชะตา เป็นตัวแทนของความลุ่มหลง ความเปลี่ยนแปลง และวิบากกรรม ส่งผลทั้งด้านบวกและลบ ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของพระราหู (8) ทางคัมภีร์โหราศาสตร์

โดยทั้ง 3 ศาสตร์มีจุดร่วมคือ “การบดบังแสงสว่าง” แต่ตีความต่างกัน ได้แก่ แสงแห่งปัญญา (พุทธศาสตร์) แสงทางกายภาพ (ดาราศาสตร์) และแสงมืดและสว่างในการดำเนินชีวิต (โหราศาสตร์)

วัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูระหว่างพระไตรปิฎกกับดาราศาสตร์และโหราศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับอสุรินทราหูมีความแตกต่างกันตามกรอบแนวคิด วิธีการอธิบาย และวัตถุประสงค์ของแต่ละศาสตร์ โดยสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. การเปรียบเทียบเชิงแนวคิด ซึ่งในมุมมองตามพระไตรปิฎก อสุรินทราหูปรากฏในฐานะจอมอสูรผู้มีฤทธิ์มาก และเป็นผู้บดบังดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ การนำเสนอมีลักษณะเป็นบุคลาธิษฐาน และสามารถตีความในเชิงธรรมว่าเป็นภาพตัวแทนของสิ่งที่บดบังปัญญาและความรู้แจ้ง การที่อสุรินทราหูยอมคลายอำนาจเมื่อเผชิญกับพุทธาณภาพสะท้อนนัย เรื่องความเหนือกว่าของธรรมและปัญญาต่ออำนาจทางโลก ในทางดาราศาสตร์ ราหูมีได้หมายถึงบุคคลหรือวัตถุท้องฟ้าที่มีตัวตน หากหมายถึง ปมจันทรคติ หรือจุดตัดของระนาบวงโคจรของดวงจันทร์กับระนาบสุริยวิถี ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเกิดสุริยุปราคาและจันทรุปราคา แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ท้องฟ้าด้วยหลักเรขาคณิตและกลศาสตร์ท้องฟ้า ส่วนในทางโหราศาสตร์ ราหูได้รับการกำหนดสถานะเป็น ดาวเคราะห์เงา ตามคติอินเดียโบราณและคัมภีร์โหราศาสตร์ที่รับอิทธิพลจากคติดังกล่าว โดยมีการกำหนดความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับความปรารถนา ความหลงใหล ความคลุมเครือ การเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์ที่ไม่คาดหมาย ทั้งนี้ ความหมายดังกล่าวเป็นระบบตีความภายในกรอบความเชื่อทางโหราศาสตร์ มิใช่ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ทางวิทยาศาสตร์

2. การเปรียบเทียบเชิงการตีความ พระไตรปิฎกนำเสนออสุรินทราหูในบริบทของเรื่องเล่าและหลักธรรม โดยการบดบังดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ สามารถพิจารณาในเชิงอุปมาเกี่ยวกับการบดบังปัญญาด้วยความหลงและกิเลส ขณะที่การปรากฏพุทธาณภาพในการช่วยเหลือจันทิมเทพบุตรและสุริยเทพบุตรสะท้อนบทบาทของพระธรรมในการคลี่คลายภาวะที่ถูกครอบงำ ดาราศาสตร์อธิบายปรากฏการณ์สุริยุปราคาและจันทรุปราคาด้วยตำแหน่งสัมพันธ์ของดวงอาทิตย์ โลกและดวงจันทร์ รวมทั้งปมจันทรคติ ทำให้สามารถคำนวณและพยากรณ์ช่วงเวลาการเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ การตีความจึงมุ่งอธิบายกลไกและเงื่อนไขทางกายภาพของปรากฏการณ์ มิได้มุ่งอธิบายความหมายทางจิตวิญญาณหรือชะตากรรมของบุคคล โหราศาสตร์ตีความราหูในฐานะสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์และสภาวะชีวิต โดยเชื่อมโยงกับความปรารถนา ความหลง ความผันผวน และการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนใช้ประกอบการพยากรณ์ดวงชะตาบุคคลและบ้านเมืองตามหลักของแต่ละสำนักฯ ดังนั้น การตีความในส่วนนี้จึงควรเข้าใจในฐานะระบบความหมายและความเชื่อทางโหราศาสตร์ มิใช่ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่ได้รับการยืนยันตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์

3. การเปรียบเทียบเชิงบทบาทและความหมาย ในพระไตรปิฎก อสุรินทราหูมีบทบาทเป็นองค์ประกอบของเรื่องเล่าที่นำไปสู่การแสดงธรรมและสะท้อนหลักเกี่ยวกับอำนาจของธรรมเหนืออำนาจทางโลก ตลอดจนการคลี่คลายความมืดมนด้วยปัญญา จึงมีนัยในฐานะเครื่องเตือนใจให้มนุษย์ตระหนักถึงความไม่เที่ยงและพัฒนาตนด้วยธรรม ดาราศาสตร์มีบทบาทในการอธิบายอสุรินทราหูในฐานะปรากฏการณ์หรือแนวคิดที่สัมพันธ์กับปมจันทรคติและการเกิดอุปราคา โดยมุ่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบโลก-ดวงจันทร์-ดวงอาทิตย์ ตลอดจนการคำนวณและพยากรณ์ปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ โหราศาสตร์มีบทบาทในการใช้ราหูเป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์และพยากรณ์ตามระบบจักรราศีและตำแหน่งดาว โดยให้ความหมายเชิง

สัญลักษณ์ต่อเหตุการณ์และสถานะชีวิต ทั้งนี้ การกล่าวถึงอิทธิพลของราหูต่อชีวิต ควรนำเสนอในฐานะคติและหลักการตีความทางโหราศาสตร์ มากกว่าการระบุว่าเป็นตัวกำหนดชะตากรรมโดยตรง

4. การเปรียบเทียบเชิงจุดร่วม ผลการวิจัยพบว่า แม้ทั้ง 3 ศาสตร์จะมีฐานความรู้ วิธีการอธิบาย และวัตถุประสงค์แตกต่างกัน แต่มีจุดร่วมในระดับเชิงสัญลักษณ์ คือ แนวคิดเรื่อง “การบดบัง” และ “การเปลี่ยนผ่าน” กล่าวคือ ในพระไตรปิฎก การบดบังสามารถตีความเชื่อมโยงกับการบดบังปัญญาด้วยกิเลสและความหลง ในดาราศาสตร์หมายถึงปรากฏการณ์การบังแสงอาทิตย์หรือดวงจันทร์อันเกิดจากตำแหน่งสัมพันธ์ของวัตถุท้องฟ้า ส่วนในโหราศาสตร์ ราหูเป็นสัญลักษณ์ของความคลุมเครือ ความผันผวน และการเปลี่ยนแปลงตามระบบการพยากรณ์ ดังนั้น อสุรินทราหูในทั้ง 3 กรอบความรู้จึงมีจุดร่วมในฐานะ สัญลักษณ์ของภาวะที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือความไม่แน่นอน แต่มีวิธีอธิบายและการให้ความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ พระไตรปิฎกมุ่งใช้เรื่องราวเพื่อสื่อหลักธรรม ดาราศาสตร์มุ่งอธิบายปรากฏการณ์ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ และโหราศาสตร์มุ่งตีความเชิงสัญลักษณ์เพื่อการพยากรณ์ตามระบบความเชื่อของศาสตร์นั้น จากการเปรียบเทียบทั้ง 3 ศาสตร์แสดงให้เห็นว่า อสุรินทราหูเป็นแนวคิดที่มีความหมายหลายระดับ ตั้งแต่บุคลาธิษฐานในบริบทพระพุทธศาสนา แนวคิดเรื่องปมจันทรคติในดาราศาสตร์ ไปจนถึงดาวเคราะห์เงาในโหราศาสตร์ ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนพัฒนาการของการอธิบายปรากฏการณ์เดียวกันผ่านกรอบความรู้ที่มีฐานคิดและวัตถุประสงค์แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 การนำเสนอการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น ผลการวิจัยพบว่า “อสุรินทราหู” ถูกอธิบายและให้ความหมายผ่านบริบทของ 3 ศาสตร์หลักที่มีความแตกต่างกัน แต่มีความเชื่อมโยงกันในเชิงปรากฏการณ์ ดังนี้

1. ในทางพุทธศาสตร์ (พระไตรปิฎก) อสุรินทราหูปรากฏในฐานะจอมอสูรที่มีอิทธิฤทธิ์มาก ปรากฏในจันทิมสูตรและสุริยสูตร มีร่างกายขนาดใหญ่จนสามารถบดบังดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ได้ ในทางพุทธศาสนาใช้การปรากฏตัวของอสุรินทราหูเป็น “บุคลาธิษฐาน” เพื่อสื่อถึงสถานะจิตที่ถูกครอบงำด้วยอกุศลมูล ได้แก่ ความโลภ โมหะและความพยายาบาท ซึ่งบดบังปัญญาเหมือนอุปราคาที่บดบังแสงสว่าง อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมโปรดจนอสุรินทราหูเกิดความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย สะท้อนถึงแนวคิดเรื่องการใช้สติและปัญญาในการปล่อยวางจากความหลงผิด เพื่อหลุดพ้นจาก “ราหูแห่งใจ” หรือความทุกข์

2. ในทางทฤษฎีดาราศาสตร์ อธิบายอสุรินทราหูผ่านปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่พิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ โดยราหูไม่ได้มีตัวตนเป็นยักษ์หรืออสูร แต่หมายถึง “จุดโหนด” หรือจุดตัดระหว่างวงโคจรของดวงจันทร์และสุริยวิถี เมื่อโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ เคลื่อนที่มาอยู่ในแนวระนาบเดียวกันในตำแหน่งจุดตัดนี้ จึงเกิดเป็นปรากฏการณ์สุริยุปราคาและจันทรุปราคา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่นักดาราศาสตร์ใช้ในการคำนวณวงโคจรและตรวจสอบความแม่นยำของทฤษฎีแรงโน้มถ่วงในจักรวาล

3. ในทางคัมภีร์โหราศาสตร์ พระราหู (8) ถูกพิจารณาในฐานะ “ดาวเคราะห์เงา” (Shadow Planet) หรือหนึ่งในนพเคราะห์ ที่มีอิทธิพลต่อดวงชะตาและวิถีชีวิตมนุษย์ โหราศาสตร์มองว่าพระราหู (8) เป็นตัวแทนของพลังงานลึกลับ ความลุ่มหลง การเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลันและวิบากกรรม หากอยู่ในตำแหน่งที่ดีจะส่งผลด้านชื่อเสียงและการเงิน แต่หากอยู่ในตำแหน่งที่เสียจะนำมาซึ่งความขัดแย้งและปัญหา นอกจากนี้ในเชิงโหราศาสตร์ร่วมสมัย ราหูยังถูกเชื่อมโยงกับเทคโนโลยี การสื่อสารสมัยใหม่และการเปลี่ยนแปลงของโลกที่รวดเร็ว

การศึกษาอสุรินทราหูในศาสตร์ต่าง ๆ พบว่ามีจุดร่วมสำคัญคือปรากฏการณ์การบดบังแสงสว่าง แต่มีการตีความที่ต่างกันตามบริบท กล่าวคือ พุทธศาสตร์เน้นเรื่องจิตวิญญาณและการพัฒนาปัญญา ดาราศาสตร์เน้นเรื่องของความจริงทางกายภาพและเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ และโหราศาสตร์เน้นอิทธิพลต่อชะตา

ชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูใน 3 ศาสตร์ ในตารางดังนี้

เปรียบเทียบ	พุทธศาสตร์	ดาราศาสตร์	โหราศาสตร์
แนวคิด (Conceptual Idea)	มองอสุรินทราหูเป็นสัญลักษณ์ของอุปสรรคทางจิตใจและกิเลส ที่บดบังปัญญา เน้นการพัฒนาสติและปัญญาเพื่อปลดปล่อยจากความทุกข์	มองอสุรินทราหูเป็นจุดดวงโคจรของดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ที่เรียกว่า “ปมราหู” (Rahu Point) ซึ่งทำให้เกิดสุริยุปราคาและจันทรุปราคา	มองอสุรินทราหูเป็น ดาวพระเคราะห์ล่องหน ที่ส่งผลต่อโชคชะตา ความลุ่มหลงความมืดมน และความไม่แน่นอน โดยมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์
การตีความ (Interpretation)	อุปมาอุปไมยทางจิตใจ เปรียบเทียบอสุรินทราหูเป็นเครื่องบดบังความแจ่มใสของจิตใจ	เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักฟิสิกส์	สัญลักษณ์และพลังลึกลับ ที่ส่งผลต่อโชคชะตา ความเปลี่ยนแปลง และวิบากกรรม
บทบาท (Role and Significance)	สัญลักษณ์ของอุปสรรคทางจิตใจ และการพัฒนาปัญญา	จุดดวงโคจร (Rahu Point) ที่อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ	ตัวแทนของความไม่แน่นอน และพลังที่ส่งผลต่อดวงชะตา
จุดร่วม (Commonality)	บดบังแสงสว่างของจิตใจ	บดบังแสงสว่างทางธรรมชาติ(จันทรุปราคาและสุริยุปราคา)	บดบังความชัดเจนในดวงชะตาและชีวิต

ตารางแสดงการเปรียบเทียบอสุรินทราหูในมิติต่าง ๆ ทั้ง 3 ศาสตร์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยที่ 1 พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับอสุรินทราหูในแต่ละศาสตร์แม้จะมีความแตกต่างกันในเชิงเนื้อหาและวิธีการอธิบาย แต่มีเชื่อมโยงกันในระดับของ “สัญลักษณ์การบดบัง” กล่าวคือ ในพุทธศาสตร์ ราหูเป็นตัวแทนของอวิชชาและกิเลสที่บดบังปัญญา ในขณะที่ดาราศาสตร์อธิบายเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของการบดบังระหว่างดวงดาว และโหราศาสตร์มองเป็นพลังงานที่ส่งผลต่อชีวิตมนุษย์ ทั้งนี้เป็นเพราะมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยพยายามอธิบายปรากฏการณ์เดียวกันผ่านกรอบความรู้และความเชื่อที่แตกต่างกัน จึงก่อให้เกิดการตีความทั้งในเชิงนามธรรม (จิตวิญญาณ) เชิงประจักษ์ (วิทยาศาสตร์) และเชิงสัญลักษณ์ (โหราศาสตร์) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของ (Gethin, 1998) ที่อธิบายว่า “สติปัญญาในพุทธศาสนาเป็นกระบวนการขจัดม่านหมอกของอวิชชา ซึ่งเปรียบเสมือนราหูที่บดบังแสงดวงอาทิตย์แสงแห่งปัญญา เมื่อพัฒนาสติเพียงพอ เราจะสามารถเห็นความจริงและหลุดพ้นจากความทุกข์ได้” (Harvey, 2013) ที่เน้นการใช้หลักธรรมเพื่อกำจัดกิเลส (Thurston, 1994) และ (Dreyer, 2006) ที่อธิบายปรากฏการณ์อุปราคาในเชิงวิทยาศาสตร์ ตลอดจน (Kapoor, 2018) และ (Behari, 2001) ที่มองราหูในฐานะพลังงานที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นทั้ง “ความเหมือน” ในเชิงปรากฏการณ์ และ “ความต่าง” ในการวิเคราะห์ความสำคัญตามศาสตร์

ผลจากการวิจัยที่ 2 พบว่า แนวคิดเรื่องอสุรินทราหูมีพัฒนาการจากความเชื่อเชิงตำนานไปสู่การอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้ ทั้งด้านจิตวิทยา การศึกษาและสังคม ทั้งนี้เป็นเพราะความรู้ของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงตามบริบททางประวัติศาสตร์และความก้าวหน้าทางวิทยาการ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนจากการอธิบายแบบไสยศาสตร์ไปสู่การอธิบายเชิงเหตุผล แต่ยังคงรักษา

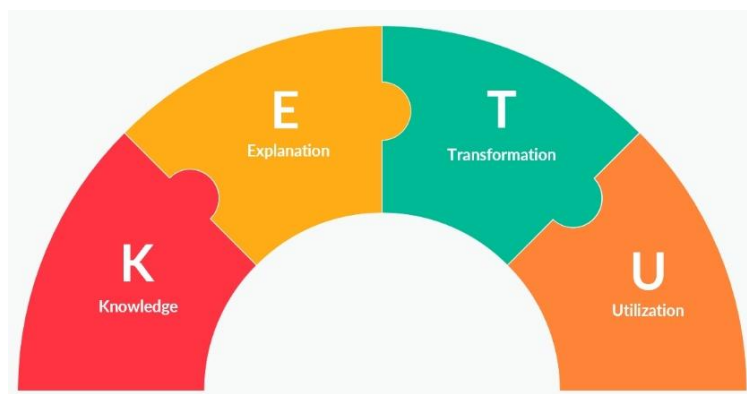
ความหมายเชิงสัญลักษณ์ไว้ในบางบริบท เช่น โหราศาสตร์เพื่อการพัฒนาจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ (Holton and Brush, 2001) ที่อธิบายการเปลี่ยนผ่านขององค์ความรู้จากไสยศาสตร์สู่วิทยาศาสตร์, (Michel Gauquelin, 1988) ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของโหราศาสตร์ในสังคมสมัยใหม่ และ (Repko and Szostak, 2020) ที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ข้ามศาสตร์ในชีวิตจริง สะท้อนให้เห็นความแตกต่างในเชิงพัฒนาการขององค์ความรู้ และความเชื่อมโยงในการนำไปใช้ประโยชน์ในหลากหลายศาสตร์

ผลจากการวิจัยที่ 3 พบว่า การพัฒนาองค์ความรู้ “KETU Model” ซึ่งประกอบด้วย Knowledge, Explanation, Transformation และ Utilization สามารถบูรณาการความเข้าใจเรื่องอสุรินทราหูจากหลายศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เป็นเพราะ รูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary Learning) ที่มุ่งเชื่อมโยงองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุม และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการใช้พุทธศาสตร์เป็นฐานในการพัฒนาจิตใจ ควบคู่กับการอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ (Repko and Szostak, 2020) ที่เสนอว่าการบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ช่วยเพิ่มศักยภาพในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา รวมถึง (Dreyer, 2006) ที่สนับสนุนการอธิบายเชิงระบบ และแนวคิดพุทธปรัชญาที่เน้นการพัฒนาปัญญาเชิงองค์รวม แสดงให้เห็นถึง “ความสอดคล้อง” ระหว่างกรอบแนวคิดใหม่กับทฤษฎีเดิมและ “ความก้าวหน้า” ในการสร้างโมเดลอธิบายเชิงบูรณาการ

กล่าวโดยสรุป การอภิปรายผลทั้ง 3 ประเด็น แสดงให้เห็นว่า “อสุรินทราหู” มิได้เป็นเพียงแนวคิดทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการ ที่สามารถเชื่อมโยงทั้งทางพุทธศาสตร์ วิทยาศาสตร์และโหราศาสตร์ เข้าด้วยกันได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านความเหมือนสอดคล้อง คือ ปรากฏการณ์การบดบังและความต่าง คือวิธีการอธิบาย การมุ่งแสวงหาความจริงของมนุษย์ในแต่ละบริบทของศาสตร์นั้น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอสุรินทราหูที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ศาสตร์อื่น” ผู้วิจัยสรุปได้เป็น “KETU model” ดังนี้

ภาพที่ 1: องค์ความรู้จากการวิจัย “KETU model”

“KETU model” ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. Knowledge (ความรู้) พุทธศาสตร์ อสุรินทราหูเป็นสัญลักษณ์ของอุปสรรคทางจิตใจและกิเลสที่บดบังปัญญาดาราศาสตร์ อธิบายปรากฏการณ์อุปราคาโดยใช้หลักฟิสิกส์ว่าราหูเป็นจุดตัดดวงโคจรระหว่างดวง

จันทร์กับดวงอาทิตย์ และโหราศาสตร์ พระราหู (8) เป็นดาวพระเคราะห์ล่องหนที่ส่งผลต่อโชคชะตา ความล้มเหลว วิกฤตกรรม โชคลาภและการเปลี่ยนแปลง

2. Explanation (การอธิบาย) การตีความแนวคิดของอสุรินทราหูในบริบทของแต่ละศาสตร์ พุทธศาสตร์ อสุรินทราหูเป็นเครื่องเตือนให้มนุษย์ใช้สติและปัญญาในการปลดปล่อยตนเองจากทุกข์ ดาราศาสตร์ อธิบายการเกิดจันทรุปราคาและสุริยุปราคา ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ และโหราศาสตร์ พระราหู (8) ถูกมองว่าเป็นพลังที่ส่งผลต่อโชคชะตา ในการเปลี่ยนแปลงของชีวิต

3. Transformation (การเปลี่ยนแปลง) พุทธศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยการพัฒนาจิตใจ ใช้สติและปัญญาเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์ ดาราศาสตร์ เปลี่ยนความเชื่อเรื่องเทพอสูรมาเป็นการเข้าใจปรากฏการณ์ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ และโหราศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือปรับตัว ผ่านการยอมรับและกระทำความดี เพื่อเสริมดวงชะตาให้มีความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต

4. Utilization (การประยุกต์ใช้) พุทธศาสตร์ ใช้หลักธรรมจากจันทิมสูตรและสุริยสูตร เรื่องสติและปัญญา เพื่อจัดอุปสรรคทางจิตใจ ดาราศาสตร์ ใช้ข้อมูลการโคจรของโลก ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ในวิทยาการศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ และโหราศาสตร์ ใช้ความเชื่อเรื่องพระราหู (8) ในการวางแผนการดำเนินชีวิต และประกอบพิธีกรรมหรือทำความดี เพื่อเสริมดวงชะตาของชีวิต

สรุปภาพรวมได้ว่าทั้ง 3 ศาสตร์ มองอสุรินทราหูจากมุมมองที่ต่างกัน แต่มีจุดร่วมในการสะท้อนเรื่องอุปสรรค การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของมนุษย์ ทั้งทางพุทธศาสตร์ วิทยาศาสตร์และโหราศาสตร์ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้

สรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สามารถสรุปประเด็นสำคัญและองค์ความรู้ที่ค้นพบว่าอสุรินทราหูมีการนิยามและให้ความหมายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนใน 3 ศาสตร์หลัก โดยในทางพุทธศาสตร์อสุรินทราหูถูกใช้เป็นบุคลาธิษฐานตัวแทนกิเลสและอวิชชาที่บดบังปัญญาของมนุษย์ เน้นกระบวนการใช้สติและปัญญาเป็นเครื่องมือจัดอุปสรรคทางจิตใจ เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ขณะที่ทางดาราศาสตร์อธิบายอสุรินทราหูในฐานะปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เป็นจุดตัดของวงโคจรหรือจุดโหนด ซึ่งก่อให้เกิดจันทรุปราคาและสุริยุปราคา โดยสามารถพิสูจน์และคำนวณล่วงหน้าอย่างแม่นยำตามหลักวิทยาศาสตร์ ส่วนทางโหราศาสตร์มองอสุรินทราหูหรือพระราหู (8) เป็นดาวเคราะห์เงาที่มีอิทธิพลต่อโชคชะตาและวิกฤตกรรม เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง ซึ่งส่งผลต่อจิตวิทยาและการวางแผนดำเนินชีวิต

ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบชี้ให้เห็นว่าทั้ง 3 ศาสตร์มีจุดร่วมสำคัญคือ แนวคิดเรื่องการบดบังแสงสว่างซึ่งสะท้อนถึงการเผชิญอุปสรรคและการเปลี่ยนแปลงที่มนุษย์ต้องพบเจอ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ออกมาเป็นโมเดลการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ที่เรียกว่า “KETU Model” ซึ่งประกอบด้วย: K (Knowledge) การสร้างฐานความรู้ที่ถูกต้อง, E (Explanation) การอธิบายปรากฏการณ์อย่างมีเหตุผลเพื่อลดความมึนงง, T (Transformation) การเปลี่ยนแปลงมุมมองจากความหวาดกลัวไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของโลกและจักรวาล, U (Utilization) การประยุกต์ใช้ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

อสุรินทราหู จึงไม่ใช่เพียงตำนานเทพอสูร แต่เป็นสัญลักษณ์สากล ที่สะท้อนถึงความมืดมิดของช่วงเวลาก่อนการดำเนินชีวิต สามารถการบูรณาการความรู้และพัฒนาปัญญา ให้เป็นแสงสว่างนำทางอย่างยั่งยืน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” (ปัญญา โลกสมิ ปชโชโต) ซึ่งเป็นแสงสว่างเดียวที่สามารถขจัดเงามืดของอสุรินทราหู ในใจมนุษย์ได้อย่างประเสริฐและยั่งยืน แสงใดมิเสมอเหมือนด้วยแสงแห่งปัญญา

(นตฺถิ ปญฺญาสมา อาภา) เป็นพุทธภาษิตที่สอนว่า ปัญญาคือแสงสว่างที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งไม่มีแสงสว่างอื่นใดในโลกเทียบเท่าได้ เป็นความสว่างภายใน ปัญญาช่วยขจัดความมืดมิด คือ "อวิชชา" (ความเขลา ความไม่รู้) ทำให้มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ยิ่งกว่าแสงสว่างทางกายภาพ แม้แสงอาทิตย์จะสว่างในเวลากลางวันหรือแสงจันทร์จะสว่างในเวลากลางคืน แต่ก็มีเวลาที่มืดมิดลงได้ แต่แสงแห่งปัญญาเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะสว่างไสวอยู่เสมอ ส่องทางให้ชีวิตพ้นจากความมืดมิดและพาไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์หมายถึง “นิพพาน” นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า คติอสุรินทราหูสามารถนำมาอธิบายและประยุกต์ใช้ในฐานองค์ความรู้เชิงบูรณาการระหว่าง พระพุทธศาสนา ดาราศาสตร์และโหราศาสตร์ โดยสามารถนำแนวคิด “บุคลาธิษฐาน” มาใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้หลักธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความกลัวและอุปสรรคทางจิตใจ และนำหลัก “โยนิโสมนสิการ” มาใช้ในการพิจารณาและแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ดังนั้น หน่วยงานและสถาบันที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันหรือหน่วยงานด้านพระพุทธศาสนา สถาบันด้านดาราศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สถาบันด้านโหราศาสตร์ และสถานศึกษาระดับต่าง ๆ สามารถนำผลการวิจัยเผยแพร่องค์ความรู้หลักธรรมและการพัฒนาปัญญา สามารถนำประเด็น “อสุรินทราหู” เพื่อเปรียบเทียบระหว่างคำอธิบายตามคติความเชื่อทางโหราศาสตร์ กับคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และสามารถนำ “KETU Model” จากผลการวิจัยฯ ประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนและนักศึกษาสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ สามารถวิเคราะห์และสรุปประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นหัวข้อเกี่ยวกับ

2.1 การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องจักรวาลวิทยาในพระไตรปิฎกกับจักรวาลวิทยาในวิทยาศาสตร์ และจักรวาลวิทยาในคัมภีร์โหราศาสตร์

2.2 การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาปัญญาในพระไตรปิฎก เพื่อการพัฒนาปัญญาในการดำเนินชีวิตยุคปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2526). *ไตรภูมิภูมิกถา หรือไตรภูมิพระร่วง พระราชนิพนธ์พระมหาธรรมราชาที่ 1 พญาลิไทย ฉบับตรวจสอบใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2539). *ปรัชญาประยุกต์ ชุดอินเดีย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ้อแกรมมี จำกัด.
- ณัฐฐาธิตา มากมูล. (2567). นักศึกษาดาราศาสตร์และโหราศาสตร์. *สัมภาษณ์*. 30 ตุลาคม.
- พระณัฐภัทร กิจจกาโร. (2567). นักวิชาการศึกษา ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*. 30 ตุลาคม.
- นิพนธ์ ทรายเพชร. (2554). *ระบบสุริยะและดาวฤกษ์ วิทยาศาสตร์ 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.
- วันวิสาข์ ธรรมานนท์. (2563). *ประวัติศาสตร์และโบราณคดีอินเดียสมัยโบราณ*. ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิสุทธิ ภูโยโตวานิชตะ. (2538). *วันนี้ร่วมต้อนรับราหู*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- Behari, B. (2001). *Myth & Reality of Rahu & Ketu*. New Delhi: Motilal Banarsidass.
- Dreyer, J. L. E. (2006). *A History of Astronomy from Thales to Kepler*. New York: Cosimo Classics /Dover Publications.
- Gauquelin, M. (1988). *The Cosmic Clocks: From Astrology to a Modern Science of Circadian Rhythms*. Chicago: Henry Regnery Company.
- Gethin, R. (1998). *The Foundations of Buddhism*. Oxford: Oxford University Press.
- Harvey, P. (2013). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Holton, G., & Brush, S. G. (2001). *Physics, the Human Adventure: From Copernicus to Einstein and Beyond*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Kapoor, G. S. (2018). *Hindu Astrology and the Influence of Rāhū & Ketu on Human Destiny*. New Delhi: Vedic Press.
- Majumdar, R. C. (1977). *Ancient India*. Delhi: Motilal Banarsidass.
- Repko, A. F., & Szostak, R. (2020). *Interdisciplinary Research: Process and Theory*. (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Thurston, H. (1994). *Early Astronomy: From Babylonia to Copernicus*. New York: Springer-Verlag.